

TAXANDRIA,

Tijdschrift voor Noordbrabantsche Geschiedenis en Volkskunde.

onder redactie van

W. J. F. JUTEN TE BERGEN-OP-ZOOM.

Prijs per jaargang. f 3,—.

Franco per post f 3,25.

" " " voor het Buitenland fr. 7,50.

Uitgever: JAN A. G. JUTEN te Bergen-op-Zoom.

Versijnt den 1^{en} en 15^{en} van elke maand.

DE STICHTING DER GEREFORMEERDE KERK TE BESOIJEN (1610).

(Slot.)

III.

Den 10^{den} September 1611 werd door de *Stadt Dordrecht* weder eenen brief naar Besoijen gezonden. Deze luidde:

Goede vrienden. Alsoo op huyden de saecke tusschen u, als gedaegdens, ende Aert Pietersen van Andel ende Joost Arienssoen Vloot, woenende tot Besoyen, eyschers ter ander zyden, soo is 't dat de camere judiciael deser stede Dordrecht jegens U verleent heeft, overmits uwe noncomparitie, het eerste deffault¹⁾ ende tweede citatie; soo is 't, dat wy U daeromme doen ontbieden ende bevelen, van wegen de hooge overicheyt ende versoucke deser stede, als dat ghy niet naer en laet off ghy compareert toecomende saterdach, wesende den XVIIⁿ deser maent September, goet tijts voor den noenent, op den stadhuysse alhier, omme te aenhoiren alsulcken eysch ende conclusie, als ten selven dage weder tegens U gedaen ende genomen sal werden.

Hiervan en blijft in geen gebreeck, opdat in Uwe absentie tegens U niet gedisponeert en wordt met sulcke proffijt, als naer rechten. Godt sy met u. Gescreven

¹⁾ deffault = défaut = verstek.

onder 't segel van onsen borgemeester, Adriaen Heeren Janssoen, op den thienden Septembris anno XVIIe ende elff.

De stadt Dordrecht.

Ick, onderschreven, hebbe desen borgemeester, den officier met de gerechte behantreyckt ende den schout, in presentie van ettelycke van den gerechte, gelesen ende gaven voer antwoort, dat sy compareren sullen. Actum desen 14 September anno 1611.

Peter Adriaens Cuyper,
't hoofts-bode van Zuyt-Hollant.

De regierders van Besoijen verschenen dus op den bepaalden tijd ten stadhuize te Dordrecht en werden veroordeeld de gelden, die de kerckmeesters aan de aannemers nog moesten uitkeeren, aan genen ter hand te stellen, maar — als ik het gewezen vonnis ¹⁾ ten minste goed begriip — met deze verzachtende omstandigheid, dat, als de dorpsregeering van Besoijen onmachtig bleef de te kort komende gelden te verstrekken, de stad Dordrecht het restant der schuld op hare rekening zou nemen.

Alzoo was de eerste gereformeerde kerk te Besoijen gesticht, maar het duurde nog tot 1615, eer de rekening dier nieuwe kerk kon gesloten worden. Dit geschiedde op den 3^{den} Januari 1615 door ondertekening van schout ende borgemeesters, hemeraders ende kerckmeesters, heylige-

¹⁾ In dit vonnis, 't welk op sommige plaatsen onleesbaar is geworden, komt o. m. voor: *De camere condemneert den gedaechdens den eyschers te garanderen vry costeloos ende schaedeloos te houden van den eysch ende conclusie, die Lucas Pietersen tegens den selven eyschers gedaen ende genomen, mits by de gedaechdens stellende cautie van te voldoen, 'tgenē de gedaechdens by sloete van reeckening te cort sullen comen. Ende compenseert de costen, omme redenen de voorschreven camere daer toe moverende.*

Geëxtraheert vuyte loppende buyten rolle der stadt Dordrecht ende is daarmede bevonden accorderende, by my.

(Handteekening voor mij onleesbaar.)

*geestmeesters ende andere gemeene naburen*¹⁾. Twee jaren vroeger, n.l. in 1613 had de eerste predikant, *Joannes Snetenus*, zijne intrede gedaan en de nieuwe pastorie betrokken: hij was de eerste, die te Besoijen de *suyvere gereformeerde religie* in een eigen kerkgebouw aan de geloovigen verkondigde.

Het kan niet ondienstig zijn nog met enkele bijzonderheden aan te wijzen, welke rechten bovengenoemde kerk verkreeg en welke inkomsten haar verzekerd werden. In de eerste plaats verkreeg zij het recht koren- en smaltienden te heffen in den buitenpolder en smaltienden in den binnenpolder, welk laatste recht evenwel in den loop der eeuwen schijnt verlopen te zijn. Dan zien wij uit het: *Register ende boeck der kercken renten ende Incomen des durps van Besoyen*, met welk boeck *Cornelis Dingemans ende Peeter Lambertsen, kerckmeesters van Besoyen*, in Februari 1613 begonnen te *manen*, dat de kerk, in gemeenschap met het dorp, jaarlijks de volgende renten trok:

Renten van St. Barbaren gilde 6 mud rogge + 29 st.

idem *van St. Pieter ende St.*

Pauwels gilde 3 mud rogge.

idem *van Onser Liever Vrou-*

wen gilde 1 mud rogge.

idem *van St. Thonis gilde* 8 gld.

idem *van St. Anna Altaer* . 2 mud rogge + 5 gld.

Dus in 't geheel 12 m. rogge + 14 g. en 9 st.

In de derde plaats moet ik gewag maken van het: *Extract vuyt des St. Eerste thijnsenboeck in Besoyen*, waarvan ik echter niet weet of het voor de kerk, voor het dorp, of voor beide bestemd was. Ik vermoed het laatste, omdat Kerk en Staat innig verbonden waren. Verschillende personen in Besoijen, met namen genoemd,

¹⁾ *gemeene naburen* = de gezamenlijke inwoners.

moesten gezamenlijk telken jare opbrengen: 121 vaten rogge + 37 gulden. *Waelwijck* bracht aan Besoijen op: 8 vaten rogge en 17 gulden; *Cappelle*: *tsiaers die tweedeel van 4 vaeten rogge*; *Sprange*: 36 vaten + 3 gulden; *Loon*: 16 vaten; *Bardwijck*: 1 gulden; *Druenen*: 3 gulden.

Eindelijk werd door de *kerckmeesters* een reglement ¹⁾ opgemaakt, door *den Hove van Hollant* bekrachtigd, 't welk onder meer andere, ook dit artikel bevatte, dat *alle inwoonderen deser heerlijkheyt Besoijen, die haer dooden ofte affgestorvenen tot Waelwijck ofte elders buyten onse gemeynte begraeven, gehouden sullen wesen aen handen van de kerckmeesters te betalen voor kerckenrecht, voor yder persoon, die boven de twaelff jare out was, ses gulden en die beneden de twaelff jare out was, drie gulden, en dat sonder onderscheyt ofte de selve aldaer in de kercke ofte op 't kerckhoff begraven werden ofte niet.*

Dat dit reglement in zekeren zin een steen des aanstoots was voor de Roomschen te Besoijen, die de meerderheid uitmaakten en bleven uitmaken, behoeft voorzeker geen betoog.

BESOIJEN.

J. V. D. HAMMEN NZ.

„ITEGEM EN ZIJNE HEEREN.”

Al is het onze gewoonte niet beoordeelingen te geven van werken, die hier te lande of elders verschijnen en in meerdere of mindere mate van belang zijn voor de geschiedenis van ons gewest: onze plaatsruimte laat dit niet toe. Wij meenen evenwel eene uitzondering te moeten maken voor „Itegem & ses Seigneurs”, het jongst verschenen werk van onzen geachten medewerker, den heer J. Th. de Raadt, den

¹⁾ Wijl dit reglement van eenigszins latere dagteekening is, wil ik er een afzonderlijk artikel aan wijden.

bekenden en ijverig-vorschenden Secretaris der Belgische Maatschappij van Oudheidkunde. In stevig formaat, ter grootte van „Taxandria”, met flinke letter netjes gedrukt op goed, getint papier, maakt het onmiddellijk een aangename indruk; 5 platen, waarvan 3 reproducties zijn van oude gravures, en een wapenkaartje versieren het, benevens verscheidene facsimiles van familiewapens (uit het wapenboek van den Wapenkoning *Gelre*) en zegels.

Het vormt het negende deel eener serie monografieën, die onder den algemeenen titel: *De heerlijkheden van het land van Mechelen*”, het licht zien; het behandelt eerst de geschiedenis van de heerlijkheid en hare bezitters, vervolgens de kerkelijke historie en eindelijk Itegem als burgerlijke gemeente.

Voor al het eerste deel mag niet ongelezen blijven door ieder, die belang stelt in Noordnederlandsche en speciaal Noordbrabantsche familiën; te minder, omdat de heer *de Raadt* slechts authentieke bescheiden gebruikte voor het verzamelen zijner stof en overal minutieus opgeeft, waar de origineelen te vinden zijn.

Itegem behoorde in eigendom achtereenvolgens aan de Berthouts, tegelijker tijd heeren van Helmond en verwant aan de Duvenvoordes van Oosterhout, en aan de Immerseeles, ook heeren van Bokhoven, en aan de opvolgers van deze, die vele jaren het vrije graafschap Bokhoven bezaten en bestuurden. Tallooze bijzonderheden omtrent hen deelt de schrijver mede, die dikwijls een verrassend licht werpen op vele gebeurtenissen, en die het werk nuttig en noodig doen zijn voor iederen wetenschappelijken onderzoeker; de prijs (f 2.—) voor ongeveer 200 pagina's met zooveel platen en afbeeldingen versierd, zal niemand afschrikken het van de uitgevers Godenne te Mechelen te ontbieden.

Ook de Gansackers bezaten Itegem, de Antwerpsche familie, welbekend, al was het slechts om een harer leden, die 9 maal in 't huwelijksbootje stapte.

Zij waren verwant aan de Bollaerts, en over deze familie deelt de schrijver ons verschillende bijzonderheden mede. Ook hun wapen: een zilveren balk in rood, in het schildhoofd vergezeld van een gehandschoende zilveren hand, die een degen omklemt, tusschen twee gouden naar elkaar toegewende leeuwen, die ieder een zilveren penning vasthouden.

Hij verhaalt niet of deze Bollaerts tot dezelfde familie behoorden als de Bergen-op-Zoomsche, die reeds op het einde der 13^e eeuw voorkwamen in den persoon van Willem Heuschen Bollaert, die een belangrijke gift schonk aan het klooster der Guilielmieten te Huijbergen en, blijkens een wapen op een grafzerk in de

groote kerk te Bergen-op-Zoom, nevenstaand wapen voerden; een geheel ander dus dan de Antwerpsche familie. In „de Navorscher” is een heele strijd gevoerd over de beteekenis van den naam Bol-

laert, en allerlei gissingen werden dienaangaande geopperd.

Ik wil die — met het oog op bovenstaand wapen — nog met een vermeerderen.

De 3 bloemen in het wapen, die den keper vergezellen, zijn klaarblijkelijk de bloem van den bekenden *bolderik* (*Agrostemma Githago*), welke veel tusschen het koren groeit en — blijkens Oudemans „de Flora” I, p. 401 — ook wel boldert wordt geheeten.

Is dit zoo, dan bracht de familie zelf haren naam in verband met die bloem en plaatste deze in het wapen om dit tot een sprekend te maken.

Een andere Bollaert, en wel Adrianus Martinus, was secretaris van den Geheimen raad der Spaansche

Nederlanden en, tengevolge van zijn huwelijk met Elisabeth van Lanschot, heer van Nieuw-Strijen op het eiland Tholen¹⁾; ik weet niet, of hij tot de Antwerpsche of tot de Bergen-op-Zoomsche Bollaerts behoorde.

RED.

DE VENSTERS EN SCHILDERIEN VAN HET
CARMELIETEN-KLOOSTER TE BOXMEER.

VII.

(Slot.)

hans zijn maatregelen getroffen, om dit glas tegen verdere beschadiging te bewaren.

In de kerk zijn door de goede zorgen van wijlen den ZEW. Heer Pastoor Wellessen O.C. een tweetal gebrandschilderde vensters geplaatst, prachtwerken uit het Roermondsche atelier Nicolas, die het mirakel tot volgende eeuwen zullen overbrengen.

Boven den ingang des kloosters staat op een ruitje:

DE EERBAERE

PETRONELLA ALARSS

GEESTHELYCKE DOCHTER.

Op den bovengang des kloosters:

REVERENDUS DOMINUS

LAURENTIUS SIMONS

PASTOR IN AFFERDEN

A° 1717.

Op de kamer van den ZEW. Pater Supprior:

In een ovaal een gedeeld schild

Een	a. een groene boom op grasgrond
ledig	in goud; b. een rood merk in goud
ovaal,	bestaande uit een Z en een verkorte rechter schuinbalk, schuin daarover gelegd.

¹⁾ Een bundel papieren op het archief te Bergen-op-Zoom; zie ook: *Zelandia Illustrata* II, p. 357.

SILVESTER VAN DEN BERGH	JAN VAN DEN BERCKEN, SCHOL-
ENDE MAYKEN VAN DEN	TIS TOT BEUGEN TOT DIENST
BOOMGAERT SIJN HUYSVROUW	VAN HAERE HOOGH-GRAAFFE-
1664.	LYCKE EXCELLENTIE VAN DEN
	BERGH ENDE WILMKEN VAN
	NUYS SIJN HUYSVROUW 1664, *

In het pand is nog in een verkeerd raam gezet:

ANGELUS: HIEROL. MART: ORD: CARM:

Op den bovengang 3 ovale schilden met onderschriften. Het eerste is gedeeld: *a.* een roode ster (6) in goud; *b.* een zwart merk in goud; dit merk bestaat uit een verkort Latijnsch kruis aan het bovineinde van een dwarsbalkje voorzien en van onder van twee „pootjes” op de wijze van een verkorten keper er tegen geplaatst; een is daarboven over den paal van het kruis gelegd. Onder-schrift:

HENDRIK INDE....

ANTONIE ... ENDE

.... ENDE

BORCHMANS...

HUYSVROUWE...

Het tweede bevat een ciborie in goud, onderschrift:

G... HEILIGSTE

...NIS ENDE ...ENIS

...NIS. GUEDIGHE ECHLIEDEN

1659.

Het derde een paalsgewijze geplaatste piek in goud en een verkort en versmald St. Andrieskruis er over heen.

In het noviciaat 3 ovale schilden.

Het eerste gedeeld, beide deelen van goud; *a.* een merk in den vorm van een rechtopstaanden riek met de punten naar boven tusschen de letters **I** en **D**; *b.* een merk in den vorm van een driehoek; de loodlijn door den top naar boven verlengd en gevormd tot een patriarchaal kruis.

Onderschrift:

JAN DRIESSENS ENDE ANNA
MARIA VAN ELDEROMS NIGTE
1656.

Het tweede een zwarte A in goud; onderschrift:

MARTINUS JANSSENS
ENDE
MARGERITA DRIESSENS
SIJN HUYSVROUW
1656.

ROERMOND.

A. F. VAN BEURDEN.

HUBERGENSIA ¹⁾.

I.

DE BENOEMING VAN EEN PASTOOR TE HOOGERHEYDEN.

oewel door pastoor Krüger de lijst der pastoors zijner parochie tamelijk volledig is gegeven, heeft hij toch hier en daar bijzonderheden weggelaten, die de vermelding waard zijn.

Om deze een weinig aan te vullen dienen de volgende bladzijden.

Maar eerst laat ik hier een stuk volgen, door mij gevonden onder het archief van Huybergen, thans op het seminarie te Hoeven berustend. Het is eene authentieke copie van een brief, door den bisschop van Antwerpen, Petrus Josephus van Franken-Sierstorff, geschreven aan den prior te Huybergen, toenmaals Joannes de Reangué. Hij volgt hier:

¹⁾ Onder dezen titel zullen achtereenvolgens bijdragen worden opgenomen, ontleend aan de archieven van het voormalig Guilmietenklooster te Huybergen.

Antverpiæ 8ra 9bris 1713.¹⁾

A Reverende Pater.

Latori harum deservituram cure de Hoogerhyen, ut R^{ta} V^{ra} petiit, commisi, quo viso existens ibidem minorita indubie discedet; optarem interea scire quomodo, et qualiter separatio cure istius ab Hubergensi facta fuerit; unde documenta et litteras eo circa apud vos, et in Hoogerhyen existentes prima occasione mihi transmitti peto, in finem ut ex iisdem informationem necessariam capere possim, quas litteras sine mora expectans sum et maneo salute cordiali previa, infra habebatur A. R. P^{ta} V^{ra} (?) et adhuc inferius obseq^{uus} servus signatum P: J: Ep^{us} Antvp.

Concordantiam testor cum originali

J. H. VERBRUGGEN.

Not^{us} Ap^{ostolicus}.

Uit dezen brief zien wij dus:

- 1°. dat in 1713 een Minderbroeder de zielzorg van Hoogerheyden waarnam;
- 2°. dat, op aanvraag van den prior van Huybergen, de

¹⁾

Antwerpen, 8 September 1713.

Zeereerw. Pater.

Aan brenger dezes heb ik de bediening der parochie van Hoogerheyden toevertrouwd, gelijk Uw Eerwaarde verzocht heeft; ongetwijfeld zal bij het zien van dezen de aldaar staande Minderbroeder zich verwijderen; verder wenschte ik te weten, op welke wijze en hoe de scheiding dezer parochie van die van Huybergen toegegaan is; daarom verzoek ik, dat mij de stukken en brieven over die zaak, bij U en in Hoogerheyden berustend, bij de eerste gelegenheid overgezonden worden, opdat ik daaruit de noodige inlichtingen kan putten; deze brieven wacht ik zonder uitstel en, na voorafgaande hartelijke groeten blijf ik; onder stond: van U, Zeereerwaarde Pater, en nog lager, de onderdanigste dienaar, geteekend P: J: Bisschop van Antwerpen.

De overeenkomstig met het oorspronkelijke getuig ik

J. H. VERBRUGGEN.

Notaris Apostoliek.

bisschop van Antwerpen een ander priester daartoe aanstelt, die met bovengemelden brief zijn benoeming aan den prior der Guilielmieten bekend maakt.

Wat het eerste betreft, den meesten zal het onbekend zijn, dat in 1713 een Minderbroeder Hoogerheyden bestuurde. A. v. Lommel in zijn „Aanteekeningen omtrent het verslag van 1620 enz.” (extr. Diet. War.) kent blijkbaar in dat jaar geen Minderbroeder te Hoogerheyden, Krüger ¹⁾ evenmin, en Bernardus Pepels, deken van Bergen-op-Zoom noemt in het verslag zijner kerkvisitatie van 1712 ²⁾ geen Minderbroeder. Uit dit laatste mogen wij veilig besluiten, dat deze ordensgeestelijke Hoogerheyden niet lang bediend heeft. Dit zullen wij wat nader toelichten uit gemeld verslag.

In 1712 vond Pepels als pastoor te Hoogerheyden den Gentenaar Gabriël Roesel, ³⁾ een religieus uit het Cisterciensen-convent Waerschott te Gent. Nadat hij eenige jaren lector der godgeleerdheid in het klooster te Huybergen was geweest, plaatsten (instruserunt) die kloosterlingen hem als pastoor te Hoogerheyden ⁴⁾. Dit werd goedgekeurd door Joannes Ferdinandus de Beughem, negenden bisschop van Antwerpen. Volgens het verslag was hij een geleerd man en zeer geschikt voor

¹⁾ III p. 460.

²⁾ *Analectes p. s. à l'hist. ecclés. d. l. Belgique* XIX (1883), p. 408—423. Voor Hoogerheyden p. 411 e. v. Het verslag had de, helaas te vroeg ontslapen, v. Lommel medegedeeld.

³⁾ Zeker dezelfde, dien Krüger t. a. p. Rosel noemten waarvan hij niets weet dan: „De eerste pastoor dezer plaats was de Eerwaarde heer Rosel, die omtrent het jaar 1710 of „11 overleden is.” Wat wij hiervan moeten gelooven, blijkt uit het verslag van 1712. Wonder is het, dat Pepels, die toch reeds in 1677 als kapelaan in de Hoeven kwam er niets van meldt, dat Roesel de eerste pastoor was.

⁴⁾ Uit dezen brief en het verslag blijkt dus ten duidelijkste, dat de Guilielmieten op titel van incorporatie Hoogerheyden bedienden, gelijk A. v. L. in zijn Aanteekeningen vermeldt (bl. 28).

de onderrichting van het volk (*vir hic est doctus et valde capax, ut populum doceat.*) Zie verder over zijn minder lofwaardige handelingen het verslag zelf. Zeventig jaren oud bediende hij reeds vier en twintig jaar deze parochie. In zijn bediening werd hij gesteund door eenen kapelaan, met name Henricus Heestermans, geboortig uit Esschen. De deken prijst hem als een zeer voorzichtig en geleerd man (*vir valde prudens et doctus*).

Bij het opzenden van zijn verslag na September van dat zelfde jaar was Roesel nog in leven.

Niets geeft dus te kennen, dat in 1712 Hoogerheyden door een Minderbroeder werd bediend. In September 1712 was Roesel nog in leven, en in September 1713 schrijft de bisschop van Antwerpen dezen brief. Wie deze Minderbroeder was, is mij tot nu toe eveneens onbekend; nergens heb ik eenig spoor van hem kunnen ontdekken.

Wat nu het tweede aangaat, de benoeming van een nieuwen pastoor op deze plaats, dit kan men evenmin gemakkelijk verklaren. Na Roesel noemen allen als pastoor Thomas Bellens. Van de orde van den H. Dominicus, was hij waarschijnlijk afkomstig uit het Antwerpsche klooster, daar de meeste Dominicanen in de dekenaten van Bergen-op-Zoom en Breda uit dat klooster afkomstig waren. Hij bestuurde langen tijd deze parochie, want Krüger meent, dat hij einde Juni of begin Juli 1760 sterft. Ook de lijst der missionarissen uit de Dominicaner orde, die 1745 in Nederland aanwezig waren in het Archief voor Utrecht noemt hem als pastoor te Hoogerheyden. Volgens die lijst was hij in 1745, 56 jaren oud en bediende omstreeks 25 jaren de parochie ¹⁾. Deze opgaven met elkaar vergeleken, scheelt het jaar van aankomst van Bellen te Hoogerheyden 10 jaar: volgens Krüger in 1710 of '11, volgens gemeld Archief 1720. Maar, dezen brief in aanmerking genomen,

¹⁾ IX. p. 60 — opgemaakt door den Eerw. ptr. A. v. Lommel.

zou men zeggen, dat Bellen in 1713 benoemd werd, al wordt de naam in den brief niet genoemd. Zoolang men niet kan aantoonen, dat Bellen in 1720 eerst te Hoogerheyden kwam of dat een ander tusschen Roesel en Bellen deze plaats bediende, willen wij 1713 voor het jaar zijner benoeming houden. Wij komen dan het best over een met Krüger, die, waarschijnlijk afgaande op de doopen- en trouwregisters zijner parochie, het overlijden van Roesel op 1710 of '11 plaatste en hem aanstonds liet opvolgen door Bellen.

W. J. F. JUTEN.

UITDRUKKINGEN EN ZEGSWIJZEN.

(OMSTREKEN VAN BERGEN-OP-ZOOM.)

(Slot.)

30. Ieder „wa” en den „oebert” ¹⁾ niets.
31. Zooveel keer de kwakkel slaat,
Zooveel gulden is „den boekent” waard.
32. De Maandag is een broer van den Zondag.
33. Hij schoot ze al vroeg het gareel aan. ²⁾
34. Een goed huisvrouw
Is een goed thuisvrouw.
35. Al is de kerk groot toch staat de pastoor maar aan
„één end.” ³⁾

¹⁾ „Oebert” is de laatste van het spel, dat men betitelt met den naam flikken of mitjessen. Zijn er veel deelnemers, dan zal voor „den oebert” weinig of niets meer overschieten. Moeten enkele jongens iets deelen, dan zeggen ze bovengenoemde uitdrukking wel eens. „Den oebert” krijgt evenwel ook zijn part.

²⁾ Het meisje was nog jong, toen hij er een verkeerung mee aanknoopte.

³⁾ Het was schofttijd. De zak met boterhammen, die hier den naam van „knapzak” of „stukkezak” draagt, kwam voor den dag. Een vrouw had een heel grooten bij zich, evenwel met weinig erin. De anderen keken er met begeerige oogen naar en zeiden: „nu, daar zit ook wat in!” De vrouw antwoordde met bovengenoemde uitdrukking.

36. „Tij genog” laat zijn koren op 't veld
En dorscht „den boekent” op 't ijs.
37. Fluitende meisjes,
Kraaiende hennetjes
En brullende koei
Zijn zelden goei.

B. O. Z.

A. C. J. ROOVERS.

 VERSPREIDE OORKONDEN.

IV.

oram Daem van Delen ind Wilhem Hynckert comparuit Peter Verwers myt recht gebaedt umb een getuych der waerheit to geven; ind heeft getuycht ind gesacht, woe dattet wael XX jaer ongeverlich geleden, dat vrouw Verwers hon volmechtich gemaickt ind een handschrijfft overgelevert heeft, daer in Margareta van Kortenbach bekandt heeft schuldich te wesen Henrick Dobbelsteyn, een natuerlick soen van Henrick Dobbelsteyn hondert XVIII g. XVII st. allet nae wyder inhalt der selver handschrijfft, miyt welcke handschrijfft hy gereyst is to Helmont, daer hy die pennongen ontfangen ind die vursz handschrijfft avergelevert heeft; ind as hy die pennongen had, is die Scholtes mijtten scepenen van Helmont komen ind hon aengegrepen ind gebracht opt huys to Helmont voer den heer van Helmont, daer hon die opgemelte heer aengesproicken ind gesacht, dat hy gelt geboert hed van wegen den natuerlicken ind bastert kijnde van Henrick Dobbelsteyn, die hon toequemen, ind nyet den natuerlicken ind bastert kijnnden vursz, ind alsoe die pennongen affgedrongen; edoch heeft die heer van Helmont van desen pennongen vursz hon wederom doen geven XI engelotten, die hy vrouw Verwers gebracht heeft, dat selve hy gehouden by den

ede hy Key: Mast. onsen alreghenedigsten hern ind der stadt van Arnhem gedaen heeft. Actum optem XX Decembris anno XLVIII°.

Schepen Acten van Arnhem. Deel 1547—1549, folio 158.

ARNHEM.

A. J. C. KREMER.

RESOLUTIE

der Staten-Generaal van 18 Juli 1771 omtrent de daken der Kerken van de Roomsche-Katholieken in N.-Brabant.

Is gehoord, geëxamineert en in overleg genomen, of niet eenige en welke vaste bepalingen gemaakt souden behooren te worden omtrent de wijze, op welke voortaan de Roomsche Kerkschuuren in de Meyerye van s'Bosch, het zy met Pannen of Strooy en Riete daken gedekt sullen worden.

Waarop gedelibereert, en in agting genoomen zijnde, dat het van de uitterste noodzakelijkheid is, dat de Kerken der Roomsche-gesinde in het generaal, soo wel binnen Brabant, Ressorde van deesen Staat, als binnen Staats-Vlaanderen en den Lande van Kuyk, ten welkers opsigte reeds van tijd tot tijd door conniventie veel is afgegaan van den voet, op welken sy te vooren geconstitueert waren, niet verder de gedaante van Schuuren ten platte Lande, en in besloote of betimmerde Plaatzen die van Huizen koomen te verliesen, soo, om de Gemeentens door kostbaare Timmeragien van soodaanige Gebouwen niet te seer te drukken en uit te putten, als tot weering van de ergernis, die daardoor aan die van de Gereformeerden Godsdienst moet worden toegebracht; is goedgevonden en verstaan, by deese te verklaaren, dat, onvermindert het gestatueerde by haar Hoog Mog. Resolutiën van dato 5 Maart 1721, 10 Januari 1744, 20 December 1752, en bysonder van dato 28 Augusty 1761, welke in allen opsigten sullen moeten

blyven stand grypen en punctueelyk geobserveert worden, in het toekomende ten aansien van de Daken, waar meede de voorsz. Kerkhuizen of Schuuren sullen moeten gedekt worden, gehouden sal worden deesen voet, dat gepermitteert sal worden, deselve met roode Pannen te moogen dekken in soodanige Plaatsen, daar verre het grootste gedeelte der Huizen bevonden sal worden reeds met Pannen gedekt te zijn, dog dat in tegendeel in Plaatsen, daar de Strooye of Riete Daken de grootste meerderheid der Huizen bedekken, ook geene andere, als Strooye of Riete Daken, sullen worden gepermitteert.

(Volgt verder de last aan de Officiëren in Brabant, Staats-Vlaanderen en het land van Kuyk om de Staten-Generaal nauwkeurig te informeeren op verzoeken tot vernieuwing of reparatie van daken van Roomsche kerk-schuren of huizen.)

Medegedeeld door Jhr. Mr. A. VAN SASSE VAN YSSELT
te 's-Bosch.

INHOUD VAN TIJDSCHRIFTEN.

Dietsche Warande. — N°. 5—6: S. Beissel S. J.: Van de Idealen in de kerkelijke schilderkunst; — E. Polko: Alle begin is moeilijk. — M. B.: Het Duitsche kerkelijke lied, door Bäumker. — Jan Broeckaert: Lessen en raadgevingen uit een handschrift van Jan de Neve. — J. F. Kiekens S. J.: Daniel Seghers, van het Gezelschap Jezu, bloemschilder (1590—1661) — A. de Ticheleer en Pol de Mont: De groote Uutzet. — A. Gittée: Waalsche invloed in Limburg. — Dr. L. K.: Kiezelsteen. — Alb. Th.: Munchiana: Internationale kunst. — A. van Redichem: Iets over het glasschilderen. — H. J. Biegelaar: Een schoonmaak. — S. C. Croiset van der Kop: Jozef Israëls. — G. Gezelle: ... den ouden brevier. — Boekenkennis. — Vondeliana. — Inhoud tijdschriften. — Omroeper. — Bijlagen.

Alphabetisch Register

op de namen van personen, familiën, plaatsen en
zaken, voorkomende in jaargang I van

TAXANDRIA.

A

Aanteekeningen enz. (Een
paar): 80; 109; 237.
Achterbroek: 135, 6.
Adelbold: 8.
Afferden: 287.
Almkerk (De kerk te): 189.
Alphen: 9; 209.
Altena ('t slot): 197.
Amandus (H.): 9.
Annenacker (St.): 276.
Ausfried (H.): 8.
Antwerpen (bisdom van;
bisschop van; enz.): 90; 70;
151, 5, 6; 266, 89, 90, 1.
Arnhem (Schepenacten van):
244, 95.
Asbeeck (Stift van): 185.
Ashorst: 4.
Asten: 58.

B

Baardwijk: 66; 104, 42, 71;
284.
Baardwijk: (Toren van): 115.
Baarle: 9; 10; 236.
" (Rechten van Thorn
op): 33.
Baarle (St.-Salv.kap. te): 129.

Bakel: 209.
" (Klokkengelui enz. te):
Baseldonck: 90.
Bavel: 9.
Bastweiler (Slag van): 113,
17, 48, 50.
Bergen-o.-Z.: 237, 69, 87, 91.
" " " (Bel. v.): 80.
" " " Doorluch-
luchtig huis van): 241.
Bergen-o.-Z. (Graftombe te):
10.
Berlicum: 242.
Bernard a. d. Sch. (Abd. v. St.):
99.
Beschikkingen t. voord. v.
h. Sem.: 183.
Besoyen voor het eerst een
school enz. kreeg (Hoe het
dorp): 53; 65.
Besoyen (Stichting der geref.
kerk te): 257, 73, 81.
Besoyen (tienden te): 141,
61, 69, 86, 98.
Bestand (Twaalfjarig): 150.
Beugen: 288.
Beurzenstichtingen
(Noordbr.): 83; 99; 105.
Beveland (N. en Z.): 206.

Bevolkingsstat.: 18.
 Binderen: 243.
 Bierenbroecksvart: 5.
 Binkhorst: 110.
 Blaesvelt: 84.
 Blerick: 266.
 Bois-le-Duc: 215, 16.
 Bokhorst: 68.
 Bokhoven: 285.
 Bokkenrijders: 29.
 Bolderik: 286.
 Bollandist: 265.
 Boocht (Kasteel de): 184.
 Borgvliet: 110.
 Boulaer: 279.
 Boxmeer (Vensters enz. te):
 25; 36; 50; 60; 270, 87.
 Boxmeer: 6; 60.
 Boxtel: 242.
 Brabant(Raadenleenhofvan):
 239, 41.
 Breda: 149, 53, 87, 8; 235,
 61, 62, 79, 92.
 Breda (Baronie van): 9.
 Brussel: 186.
 Budel: 244.
 Bullenbergh: 4.
 Burgst (Tienden van) 35, 6.

C

Cappelle: 284.
 Carmelietenklooster te
 Boxmeer: 5.
 Clemens X (Paus): 177.
 Cloveniers te 's-Bosch: 72.
 Commerboecken: 276.
 Commissie van superin-
 tendentie: 263.

Committimus (Brief. v.): 91.
 Condiitiën van tiendver-
 pachting: 161.
 Crêvecoeur: 73.
 Cuyck (land van): 180; 229.

D

Daken der R. K. kerken
 (Resolutie enz.): 295.
 Deurne: 243.
 Diest: 209.
 Disdonc: 185.
 Dixmuiden: 59.
 Dommelrade: 184.
 Dongen: 233.
 Doodboek v. d. pastoor v.
 Helmond (Extract uit het):
 116.
 Dordrecht: 275, 7, 81, 2.
 Drimmelen: 9; 41.
 Drunen: 284.
 Dungen (den): 242.

E

E(e)ckart: 267; 68.
 Effen (Tienden van): 34; 5.
 Egelromsputte: 4.
 Eindhoven: 234; 44.
 Elisabethsvloed (St.): 192.
 Elshout: 66.
 Empel: 72.
 Engelen: 26.
 Epternaken (Prelaat van):
 238, 9.
 Esschen: 299.
 Etten: 9; 10.
 Evedonck: 4.
 Eykenbrugskén: 5.

F

Familiën:

Aa (v. d.): 114, 8; 48, 9, 50 —; Aarts: 30; 77 —; Ackeren (van): 127 —; Adan: 80, 1, 2; 109, 10 —; Adriaansen: 220, 59 —; Aelmans: 156 —; Aelst (v.): 103 —; Aerssen: 268, 9 —; Aerts: 226 —; Aerwijn (v.): 11 —; Agylæus: 123 —; Aken (v.): 79 —; Alarss: 287 —; Ancker (v. d.): 171 —; Andel (v.): 67; 113, 71, 91, 99, 259, 75, 76, 77, 81 —; Andriessen: 134; 213 —; Angelis (ab): 123 —; Anthonussen: 171 —; Anthonii: 64 —; Assendelf (v.): 53 —; Asten (v.): 133 —; Averdeinge (d'): 261 —; Awans (de): 18; 39 —; **Bachelor**: 85 —; Back: 122 —; Baetseler: 85 —; Baelemans: 133 —; Baerle (v.): 113; 221, 8 —; Baerleham (v.): 144 —; Baks: 111 —; Bal: 99; 126 —; Bar (v.): 15, 6, 7 —; Barlaymont (v.): 73 —; Barneveld (v.): 216 —; Bartolotti v. d. Heuvel tot Beichlingen: 225 —; Baselaar: 85 —; Beeck (v.): 4; 90; 184 —; Beeck (v.d.): 221 —; Beels: 47 —; Beer (de): 184 —; Beke (v.): 114 —; Bekelaer (v.): 69; 167 —; Bekvoet: 21 —; Bellemans: 100 —; Bellens: 292, 3 —; Berckel (v.): 104, 24, 81 —; Bercken (v. d.): 288 —; Berclou (v.): 33; 40 —; Bergen (v.): 24; 165 —; Bergh ('s Heeren) (v. d.): 4, 6; 25, 6, 7; 36, 7; 50, 1, 2, 9; 61, 2; 121, 97; 288 —; Bergh (v.d.): 270, 1, 88 —; Bergmans: 104 —; Bergmann (v. Zinnicq): 44 —; Berman: 235 —; Berse (v.): 114 —; Berthout: 285 —; Berwouts: 242, 3 —; Bessems: 265 —; Betinghs: 221, 4, 36 —; Beughem (de, v.): 179; 291 —; Beurger: 3 —; Bever (de): 242 —; Beyens: 186 —; Bie (de): 29; 185 —; Biest (v. d.): 125, 6 —; Bilt (v. d.): 273, 5 —; Biron (de): 196 —; Blerincx: 64 —; Bles: 262, 4 —; Blet: 109 —; Block: 104 —; Bloeymans: 175 —; Blonket: 79 —; Bloys (v.): 118 —; Bock: 104 —; Bock (de): 194; 266, 7 —; Boes: 23 —; Bo(l)laert(s): 114, 25; 286, 7 —; Bommelaer: 284 —; Bönnighausen (v.): 77 —; Boogh: 81 —; Boomgaert (v.d.): 288 —; Borchmans: 288 —; Borchgraaff (de): 129; 243 —; Borne (v.): 13, 4, 6, 8 —; Borret: 192 —; Bouillon (v.): 62 —; Bourget: 111 —; Bousele (de): 76, 7 —; Boxmeer (baron v.): 271 —; Boxtel (v.): 117, 8; 83, 4, 5; 237, 8, 40, 41 —; Brabant (van) 15, 28; 112, 4 —; Bracco: 110, 28 —; Brakel (v.): 191 —; Brantem (de): 184 —; Brecht (v.): 242 —; Breda (v.): 39 —; Brederode (v.): 279 —; Brem (v.): 267 —; Brinckman: 235 —; Brithsma: 267 —; Broeck (v.d.): 4; 110 —; Broeckhuysen (v.): 11; 243 —; Broek: 104 —; Broekhoven: 12 —; Broekmans: 120 —; Bronkhorst (v.): 142 —; Brugh (v.d.): 252 —; Bruheze (v.): 113, 4, 5, 8 —; Brussel (v.): 252 —; Bruyn (de) 3; 33, 100, 2, 28 —; Bruynen: 47 —; Bruystenssoen: 114 —; Bryen v. Crainhem (v.): 118 —; Bucstel (v.): 114 —; Budberg (v.): 66 —; Bullingen (v.): 186 —; Buns: 61 —; Butkens: 117 —; Buyex: 132 —; Buyl (v.): 243 —; Buys: 132 —;

Calcar (v.): 61 —; Calvijn: 258 —; Campen (v.): 242 —; Cannart d'Hamale (v.): 20 —; Capello: 131 —; Carpestein: 171 —; Cats (v.): 206, 7 —; Cels: 222 —; Champaigny: 196; 214 —; Charlé: 182 —; Claessen (s.): 85; 259, 73 —; Clootwijk (v.): 129 —; Clouwel: 271 —; Cock (de): 117 —; Cogels: 197 —; Cokers: 125 —; Comans: 86 —; Conineck: 191, 92 —; Coninx: 58 —; Cool: 270 —; Coopmans: 221, 70 —; Coppis: 79 —; Coptiten: 149 —; Cornets de Groot: 110 —; Corsman: 142 —; Corsten: 170, 71 —; Cort (de): 196 —; Cortembach (v.): 51; 72, 3; 113 —; Cortte: 113 —; Cour (Ravenne de la): 24 —; Court (de la): 47 —; Covels: 47 —; Cranendonck (v.): 114, 17, 36 —; Cremers: 182 —; Creton (de): 160 —; Crillaers: 146 —; Cronenburgh: 182 —; Cronströn: 82, 109 —; Croy (v.): 52 —; Cruyscot (v.): 69 —; Cusance (de): 6; 37 —; Cuyck (v.): 117 —; Cuyper: 182 —; Cuypers: 224 —; Cuyten: 104; **Dam:** 249 —; Dam (v.): 79 —; Daverdoinge: 261 —; Dasch: 180 —; Debits: 249 —; Delen (v.): 294 —; Deurne (v.): 182 —; Dickbier: 4, 28, 69; 73; 117, 37, 54; —; Diepenbeeck (v.): 69; 73; 91, 2, 3, 4, 5; 120, 54; 245, 71 —; Diepram: 79 —; Dierckssen: 144 —; Dijk (v.): 252 —; Dijk (ten): 78; 183, 94 —; Dingemans: 283 —; Dinter (v.): 175 —; Dirven: 12 —; Disco: 126 —; Dobbeltsteyn: 294 —; Dommer: 194, 95 —; Donck (v. d.): 208 —; Donckers: 178, 79 —; Donker: 252 —; Dongelbergen (de): 77 —; Dooren (v.): 21, 3 —; Dornynck (v.): 243 —; Dort (v. d.): 156 —; Drabbe: 109, 12 —; Dremen: 79 —; Driehusen (v.): 167 —; Dries (v. d.): 22, 3 —; Driessen: 289 —; Drijfhout: 198, 9; 201 —; Drunen (v.): 190 —; Duivenvoorde (v.): 152; 285 —; Dussen (v. d.): 135 —; Duyser (den): 165 —; Duyst v. Voorhout: 191 —; **Eberstein** (v.): 8 —; Eck (v.): 141; 200 —; Eckius: 55, 141 —; Eeltiens: 164 —; Eeman: 222 —; Eemont(s) (v.): 146, 8, 70, 1, —; Eerens: 50 —; Eert (v.): 204 —; Eeten (v.): 191 —; Egons: 269 —; Einsbergh (v.): 236 —; Ekart (v. d.): 186 —; Elderoms (v.): 289 —; Emonssen: 146 —; Enckevoirt (Lombaerts v.): 175 —; Engelen (v.): 123 —; Enghien (v.) 2) —; Erp (v.): 114, 8, 9; 243 —; Essche (v.): 114 —; Everzwijn: 123 —; Eyck (v.): 267 —; Eymberts: 50; 136 —; Eymerssele (v.): 136 —; Eynde (v. d.): 68 —; **Faber:** 250 —; Fabricius: 191, 2 —; Febure (de): 80 —; Ferrier: 78; 194, 5 —; Feyter (de): 291 —; Filters: 178 —; Folker (de): 104 —; Fosse (v. d.): 234 —; Franken-Sierstorff (v.): 289 —; Fremy: 104 —; Fremin de Beaumont: 214, 5, 6 —; **Gagelmans:** 236 —; Gansacker: 286 —; Geel (v.): 22 —; Geelkerken (v.): 78 —; Geenen: 252 —; Geep (de): 85 —; Geeritsen: 162 —; Geerts: 126, 60 —; Gelder (v.): 9 —; Geldrop (v.): 46, 117 —; Genitsy (de): 64 —; Gerard: 191, 2 —; Gerbrands: 204 —; Gestel (v.): 267 —; Ghesel (v.): 58 —; Ghoyre (v.): 2 —; Gieles: 46, 7 —; Gijsberts: 146 —; Gillis: 99 —; Gils (v.): 183 —; Godtfree: 213 —; Goet: 136 —; Goor (v.): 78; 117 —; Gorp (v.): 132 —; Goyaerts: 93, 5 —; Gracht (v. d.): 194 —; Graft (v. d.): 195 —; Gravesande (s-)

240 —; Greeff (de): 144, 65, 69 —; Grevenbroeck (v.): 77 —; Groot (de): 66; 112 —; Grootenacker (v.d.): 46, 7 —; Grootveld: 245 —; Gulick (v.): 148 —; Guljé: 47 —; Guyot: 20 —.

Haen (de): 248 —; Haeren: 81, 2; 183 —; Hagen: 172 —; Hagen (v.d.): 85 —; Hagens (v.): 22, 78 —; Hake: 114 —; Hane-kop: 258 —; Hasens: 251 —; Havermans: 156; 248 —; Hedel (v.): 182; 213 —; Heeren: 282 —; Heerken (t): 116 —; Heermans: 104 —; Heiden (v.d.): 167 —; Hellinck: 4 —; Helmond (v.): 112, 3 —; Hennezel(d'): 24 —; Herdegom (v.): 129, 30, 4 —; Hermans: 213, 65 —; Hermeels: 156 —; Hertogh: 208, 36 —; Hessen-Philips-thal (prins v.): 114 —; Heuvel (v.d.): 146, 70, 1 —; Heuvinck: 155, 248 —; Heyden (v.d.): 68, 9 —; Heym: 242 —; Heyre: 114 —; Heys: 86, 8 —; Heyst (v.): 172; 202 —; Hickspoors: 271 —; Hillen: 132 —; Hoeffs: 156 —; Hoegenhuys (v.d.) 113 —; Hoessche (die): 114 —; Hogendorp (v.): 187; 201 —; Hoogerlinden (v.): 47 —; Hoghen (den): 46 —; Hohenlohe (v.): 73 —; Hohenzol-lern (v.): 25, 6, 7; 61, 7; 270, 1 —; Holland (graaf v.): 15 —; Homan: 110 —; Hondertmarke: 114 —; Hoofd: 252 —; Hoog-straten (v.): 191 —; Hoorenbeeck (v.): 175, 6 —; Hoorn: 104 —; Hoorn (v.): 279 —; Hoove (v.d.): 270 —; Horne (v.): 14, 39 —; Hornken: 114 —; Houbraecken (v.): 4 —; Houdt: 4 —; Housz (Ingen): 213 —; Hout (v. d.): 165 —; Houste (ten) 153 —; Hou-welingen (v.): 123 —; Hoyneck (v. P.): 110 —; Hoyo (Hoei) (de): 38 —; Hulshout: 125 —; Hulst (v.d.): 81; 110 —; Huygermans: 12; 20, 1 —; Huyghens: 191, 2 —; Huyskens 79, 221 —, Huys-mans: 144 —; Hynckert: 294 —;

Immerseele (v.): 70; 285 —; Ingen (v.): 182, 3 —; Ingenrae: 194 —; Innevelt (v.): 128 —; Isselt (v.): 97, 8 —;

Jacobben: 55 —; Jaegers: 170, 1 —; Jaghers: 146 —; Janseñ: 62; 275, 89 —; Jeger (de): 76, 7, 8; 192, 3, 4; 266, 7, 8 —; Jeune (de) 82; 125 —; Joesten: 86, 7 —; Jong (de): 204 —; Jong v. Beek en Donk (de): 184 —; Jonge v. Baardwijk (de): 184 —; Jungerius: 191 —; Junius: 125 —;

Kaen: 207 —; Kaey (v. d.): 165 —; Kamen (v.): 245, 7, 8, 9, 50 —; Kamp (v. d.): 247, 8 —; Keesel (de): 209 —; Keetelaers: 114 —; Kempnaer (de): 204 —; Kerckering: 3 —; Kerckman: 110 —; Kerssen: 144 —; Kerstens: 78 —; Ketelaar: 186 —; Keulen (v.): 39, 40 —; Keulen (Keurv. v.): 185 —; Keverbergh (de): 77 —; Keyen: 123 —; Kip (v. Erp Taalman): 187, 8, 99 —; Klis: 165 —; Knipscheer: 222 —; Kölcken-Disdonc (de): 185 —; Koning: 251 —; Koppel (v. d.) 191 —; Koppen: 182 —; Kort-enbach (v.) 294 —; Kramer (de): 245 —; Kreyt: 114 —;

Laats: 223, 44 —; Laer (de, v.): 194; 266 —; Laerhoven (v.): 33, 6 —; Laerven (v.) 69 —; Lamberti: 182 —; Lambertsen: 169; 283 —; Lamsweerde (v.): 175, 97; 268, 9 —; Landen (v.): 9 —; Langvelt (v.): 113, 5 —; Lanschot (v.): 287 —; Leck (v. d.): 279 —; Leeck (?) (v. d.): 150 —; Leefdael (v.): 58, 79 —; Leemans: 165 —;

Leeners: 206, 8 —; Leeuw (de): 267 —; Le(e)w(e): 82 —; Lehoye d'Isque (de): 197 —; Lely: 82 —; Lenders: 220 — Liedekercke (v.): 159, 60; 279 —; Lightenvelt: 234 —; Limburg Stirum (v.): 51 —; Lion (le): 196 —; Lodewijckx: 207 —; Loeff: 202 —; Logger: 247, 49 —; Lokeman: 186 —; Lomans: 78; 85 —; Lombaerts: 76, 91 —; Longin: 77 —; Loon (v.): 78; 207, 8, 23 —; Loumijssen (?): 273, 4 —; Lo(a)uw: 268, 9 —; Louw(e) (de): 69, 94; 168 —; Löwendal (v.): 80, 1 —; Loye: 113 —; Loze: 64 —; Luchen (v.): 69, 167 —; Luther: 258 —; Lyerop (v.): 243 —;

Man (de): 248, 9 —; Mangelaers: 209 —; Manmaker (v.): 157 —; Marchant: 196, 245 —; Mark (v. d.): 39, 40 —; Marres: 261 —; Mars: 177 —; Marsselaer (v.): 157 —; Martinel (de): 46 —; Mathijse: 94 —; Mattemburgh (Uyt, v.): 49; 179, 80 —; Medina Celi (duc de): 47 —; Meer (v.): 184 —; Meer (v. d.): 191 —; Meermans: 104 —; Meeuwisz: 86 —; Megen (de, v.): 28; 114 —; Meinertzhagen: 110 —; Melort: 2; 22 —; Mens (v.): 265 —; Mermans: 228 —; Meulen (v. d.): 71 —; Meyerus: 249 —; Middelkoop: 191 —; Mierlo (v.): 120 —; Mijnnemeer: 114 —; Millenaer: 46 —; Milling v. Gerwen: 111 —; Moerinx: 236 —; Moerkints: 127 —; Meetjes: 171 —; Molemakers: 58, 79 —; Molenschot: 236 —; Monachon: 255 —; Montalembert, (de): 24 —; Moreal (de): 45 —; Mormberck (de): 77 —; Mostman: 250 —; Mouwen: 236 —; Mulder: 235 —; Mutsaers: 23; 165 —; Muys v. Holy: 67 —;

Nassau (v.): 14, 7; 269, 80 —; Neck (v.): 173 —; Nederlanden (Pr. Fred. der): 235 —; Neeff (de): 80, 1, 4 —; Nellen: 224 —; Nelst: 220 —; Neve (de): 84 —; Neys (de): 235 —; Nicolas: 287 —; Nierop (v.): 191 —; Nienhoff: 194, 5 —; Nieuwenboer: 222, 4 —; Nieuwenhuysen: 237 —; Noortz(c)ij (v.): 123; 246, 8 —; Noot (v. d.): 34; 104 —; Noppen: 213 —; Nouhuys (v.): 204 —; Nouten: 208 —; Noydens: 125 —; Nyebrugge (!) (v.): 158 —; Nuys (v.): 288 —; Nuyts: 156 —;

Oerle (v.): 114 —; Oerlemans: 165 —; Oem v. Wijngaerden: 45 —; Oerscot (v.): 114 —; Oesterwije (v.): 114 —; Oldeneel (v.): 234 —; Olifiers: 47 —; Ongues (d'): 47 —; Oomen: 133 —; Ooninx: 250 —; Ophem (v.): 136 —; Oppers: 236 —; Oranje (prins van): 144, 5, 52, 3, 70 —; Orten (v.): 179, 243 —; Os (v.): 142 —; Ossa: 26, 7 —; Otgens: 22; 45 —; Oudart: 149 —; Oudenhoven: (v.) 138 —; Ouderogge: 104 —; Oukoop: 261 —; Overschoor: 86, 8 —; Oyenbrugge (v.): 160 —;

Paauw (de): 247, 9 —; Paltz (Keurv. v. d.) 237, 40 —; Panhuysen (v. d.): 234 —; Parma (v.): 97, 8; 196 —; Passau (de): 266 —; Pauwetter: 186, 243 —; Peelens: 61 —; Peeters: 274, 5 —; Pels: 165 —; Pepels: 391 —; Pernel: 248 —; Perwijs: 117, 50 —; Pesters: 188 —; Petersheim (v.): 14, 5, 6; 31, 9 —; Petre: 235 —; Pietersen: 282 —; Pijnappel: 178; 242 —; Pijnenburg: 56, 7 —; Pijpers: 128; 224 —; Pilot: 254 —; Plas (v. d.): 165 —; Poiters: 124 —; Polanen (v.): 279 —; Poll (v. d.): 27 —; Pontius: 122,

55 —; Pottère (de): 180; 278, 9 —; Praets: 255 —; Prandsteller: 249 —; Pra(e)ser(s): 148, 69, 70, 1 —; Prevost de le Val: 47 —; Pruis: 265 —; Proefstken v. Boecstele: 119 —; Proost: 20 —; Pruy-sers: 171, 2 —; Putten (v. d.): 133 —;

Quade (de): 181 —; Quarre: 161 —; Questius: 76, 92 —; Quirijns: 202 —;

Radermacher: 187 —; Raessen: 186 —; Ram: 209 —; Ram v. Schalckwijk: 266, 8 —; Ram (de): 83, 224 —; Randerath (v.): 150 —; Randerode (v.): 150 —; Ravenacker (v.): 4 —; Ravenelles (de): 36 —; Ravensteyn (v.): 51; 178, 95 —; Réangué (de): 289 —; Renneberg (v.): 13 —; Reydt gez. Broechem (v. d.): 11 —; Reyers: 146, 8, 70, 71 —; Reynesz: 87, 8 —; Reyns: 254 —; Reys (v.): 93 —; Rhoer (v. d.): 185; 243 —; Ricardt: 134, 5, 93 —; Ridder (die): 114 —; Rijk (de): 135 —; Rijckevorsel (v.): 123 —; Ryt-hoven: 69; 167 —; Rijen (v.): 89 —; Ritbergh (v.): 60 —; Ro (de): 211 —; Robison: 235 —; Roesel: 291, 3 —; Roesmont: 113, 4 —; Ro(e)ver (de): 45, 6; 166, 7 —; Romberg: 71 —; Roomen (v.): 236 —; Rooy (de): 202 —; Ross: 244 —; Rothem (v.): 14 —; Rotselaer (v.): 136 —; Roy (de): 133, 70 —; Roye (v.): 100 —; Ro(o)yen (v.): 179 —; Ru(b)bens: 24 —; Ruttens: 251 —; Ruysch: 111, 92 —; Ruyten: 126 —; Ruyter (de): 123 —;

Saint-Vincent (de): 24 —; Sande (v. d.): 126, 204 —; Sanders: 99; 100, 1, 5, 6, 7, 24, 83 —; Sant (v. 't): 191 —; Schemert: 3 —; Schenk v. Nijdeggen: 78; 195 —; Schilde (v. d.): 130 —; Schlaun: 269 —; Schoenmakers: 233 —; Schoonderhagen (v. d.): 179 —; Schoor (v.): 184 —; Schorrenbergh (v.): 186, 8, 98 —; Schuermans: 132 —; Schuylenburgh (v.): 165, 99 —; Scoersteen (v. d.): 114 —; Scemaker (die): 167 —; Screynmaker: 113 —; Seters (v.): 138 —; Sevenberg (v.): 150 —; Severdonck (v.): 156 —; Simons: 157; 287 —; Six: 23 —; Sloet: 204 —; Sluys (v. d.): 181; 213 —; Smidts: 44 —; Snepvangers: 256 —; Snetenus: 65, 283 —; Somers: 225 —; Son (v.): 233 —; Spaigniaerts: 155 —; Spaur (v.): 51 —; Spierinck: 242, 67 —; Spina (de): 21, 2 —; Stakenborch (v.): 4 —; Steen (v. d.): 204 —; Steendijk (v.): 185 —; Steenhard: 193 —; Steet (v. d.): 104 —; Stegen (v. d.): 58 —; Steyn (v.): 14 —; Stierken: 114 —; Stiphoudt (v.): 4 —; Stommens: 209 —; Storme: 114 —; Stouters: 241 —; Straelen (v.): 47 —; Strick: 178 —; Strien (v.): 87, 8 —; Strijchoven: 172 —; Susteren (v.): 178 —; Suyskens: 240 —; Sweerts de Landas: 225, 27 —; Swildens: 244 —; Sylvius: 144 —;

Tappers: 125 —; Teisterbant en Hoey (gr. v.): 8 —; Tempelaers: 29; 103, 37, 8; 228 —; Tengnagel: 240 —; Teylingen (v.): 129 —; Thielen: 245 —; Thijs: 262, 5 —; Thijssen: 78 —; Thonisz: 87, 8; 169 —; Thulden (v.): 192, 3 —; Tielmans: 95 —; Tilborg (v.): 264 —; Timmermans: 269 —; Törring-Seefeld (v.): 25 —; Toscane (grooth. v.): 185 —; Tour d'Auvergne (de la): 27; 62 —; Tielkens:

114 —; Tuerenhout (v.): 171 —; Tulating: 198 —; Tuyn (v.): 172 —; Tyebosch: 123, 56 —;

Ubach (v.): 39 —; Ursel (v.): 221, 36 —;

Vaerle (v.): 228 —; Valkenier: 58 —; Vechel (v.): 174, 81; 212, 42, 77, 8 —; Veeken (v. d.): 90 —; Velden (v. d.): 186, 204 —; Vennen (v. d.) 177 —; Verbert: 155 —; Verbruggen: 290 —; Verdonck: 208, 36 —; Vergroesen (de Neeff): 84 —; Verheyden: 146, 71, 2 —; Verhoeve: 204 —; Verlaer: 78 —; Verschoor: 191; 221, 2, 4 —; Vervloet: 50 —; Verwers: 294 —; Vessem (v.): 104; 265 —; Vestart: 69; 167 —; Vijgh: 249 —; Vilters: 178, 82 —; Vlaanderen (v.): 14 —; Vla(e)minckx: 127, 50 —; Vloot(s): 277, 81 —; Vlieden (v.): 77; 267 —; Vogel(s): 39 —, Volucris: 39 —; Vondel (v. d.): 122 —; Voorn (de): 194 —; Vos: 267 —; Vosbergh: 224 —; Vreeswijk (v.): 259 —; Vrijbergen (v.): 187, 8 —; Vroo(e)m (de), 3 —; Vugt (v.): 255, 62 —;

Wael (de): 133 —; Wageningen (v.): 191 —; Wall (v. d.): 255, 6; 62, 64 —; Walschaert: 102 —; Walraven: 58 —; Want (de): 254, 5 —; Wassenbergh: 104 —; Wassenburg (v.): 9 —; Water (v. d.): 82 —; Watermolen (v. d.): 208 —; Wederhout: 113 —; Weel (v.): 205, 20 —; Weelman: 206, 8 —; Weert (v.): 126 —; Weiler (de): 255 —; Well (v.) 233 —; Wellessen: 287 —; Werken (v. d.): 104 —; Wevelinchoven (v.): 184, 5 —; Wijhe (v.): 243 —; Wijnants: 148, 70, 1 —; Wijn (de): 192; 234 —; Wijnvliet (v.): 58; Wilde (de): 191 —; Willemsz: 86, 8 —, Willerval (de): 47 —; Willms: 132 —; Wimp(h)en (v. d.): 125, 6 —; Winkendone (v.): 113 —; Wirtz: 235 —; With (de): 146, 70, 1 —; Withem (v.): 27; 196 —; Witt (de): 191, 2 —; Witte (de): 123 —; Witte v. Limminghen (de): 184 —; Wittermans: 12 —; Wittert: 23 —; Wochmans: 165 —; Wolters: 89 —; Wouters: 165 —; Wontersen: 259 —; Wychmans: 99, 126 —;

Xanten (v.): 40 —;

Zande (v. d.): 250, 78, 9 —; Zegeri: 178 —; Zeverdonck (v.): 128 —; Zeyl (v.): 52 —; Zinnicq (v.): 44 —; Zollern (v.): 168 —; Zulikem (v.): 114 —; Zutphen (v.): 178, 213 —; Zwol (v.): 175 —;

G

Gansoyen: 66.

Gantel (riviértje de): 146.

Gastel: 220, 4, 78.

Geertruid (H.): 9; 10; 278.

Geertruid (Kapel d. H.): 140.

Geertruidenberg: 9; 86, 7, 8; 151, 3; 276.

Geertruidenberg (Getuigenis v. deken en kap. te): 62.

Geertruidenberg (Kapittel te): 7; 13; 31; 8.

Geertruidenberg (Klokkenopschr. te): 104.

Geertruidenberg (Krocht of crypta te): 138.

Geertruidenberg (Pastoreelle bediening te): 41.

Geertruidenberg (Wanordelikheden in de kerk te): 62.

- Gekroond of gekromd: Hertogenbosch('s-) (Bisdom
277. v.): 9.
Gemeente te Mierlo (Groene): 68; 102, 35.
Gemert: 244.
Genezingen te Huybergen (Wonderdadige): 50.
Gestel: 242.
Geysteren: 229.
Gilse: 8; 9; 251.
Ginniken: 9; 10; 235, 80.
Goes: 206, 8.
Grafchriften v. Noordbr. in den vreemde: 64.
Gravenhage ('s-): 239.
Gravemoer ('s-): 236, 75.
Greef (de): 262, 5.
Grimhuysen (Kast.): 280.
Hertogenbosch('s-) (Hoogen laagschout van): 11.
Hilsundis (H.): 8.
Hoenreboom: 4.
Hoenen: 84; 289.
Hoogbejaarden te Oirschot (Feest van): 225.
Hoogerheiden (Ben. v. een past. te): 289.
Hout (Kapel te den): 151.
Hubergensia: 289.
Huybergen: 211.
" (Klooster te): 286, 9, 90, 1.
Huybergen: (Wonderd. genezing te): 56.

H

- Halen (O. L. V. v.): 278.
Hazelaar: 196.
Heeswijk: 150.
Helmond: 4; 209; 85; 98.
Helm. beemden: 228.
Hemixem: 84; 106.
Hendrikknoppen-ambacht:
Hereswit of Hersewindis: 8.
Herlaer (Kasteel van Nieuw-): 111.
Hersel (Hofstede tot): 102.
Hertogenbosch ('s-): 154; 237, 8, 44, 95.
Hertogenbosch ('s-) (beleg v.): 142, 3.

I

- Illustre L. V. Broederschap: 72.
Inneming van B.-o.-Z.: 109.
Itegem: 284.

J

- Jegering (Heerlijkheid): 184.
Johanna van Brabant (Hertogin): 135.
Johannes XXII (Paus): 43.

K

- Kaapstad: 235.
Kalmpthout: 262.

- Kapittel v. Geertruidenberg: 7; 13; 31, 8; 41.
 Kempenland: 229.
 Kinderen te Wouwegeboren: 106.
 Klokkenopschriften: 104; 204.
 Kruisland: 206, 8.
 Kuyk (Land van): 180; 229, 95, 6.

L

- Lakenboom: 4.
 Lamberts kapittel te Luik (St.): 9.
 Laufeld (Slag bij): 180.
 Leliëndal (Klooster): 209.
 Leur: 9.
 Leuven: 83.
 Leuven (Universiteit van): 107.
 Lierop: 5.
 Liessel: 243.
 Linfars: 119.
 Loon: 229; 30; 84.
 Luik (Kathedraal te): 64.
 Luyksgestel: 56; 7.

M

- Maar rijden (de): 168.
 Maashees: 229.
 Maasland (Kwartier v.): 238.
 Maastricht (St. Servaaste): 64.
 Made: 9; 152, 3.
 Maria Theresia (Keizerin): 185.

- Mariëngaarde (Abdij v.): 57.
 Mechelen (Land v.): 285.
 Meerlo: 267.
 Meerle: 9, 10.
 Meersel: 9.
 Michielsgestel: (St.): 111.
 Mierlo (Oorkonden betreffende): 4; 28; 45; 68; 102, 35, 66; 228?.
- Minderbroeder te Hoogerheyden: 291.
 Moergestel: 56; 209.
 Morkhoven: 265.
 Munster (Vrede van): 143.

N

- Napoleon (Saint): 213; 5.
 Natuurgeloof (Noordbr.): 96.
 Nazareth: 100.
 Nederloon: 229.
 Nispen: 208.
 Notzerus: 8.

O

- Oedenrode (St.): 184.
 Oirschot (Feest v. hoogbejete): 225.
 Oisterwijk: 56.
 Oorkonden: 4; 28; 49; 62, 8; 86; 102, 35, 66; 228, 43, 94.
 Oosterhout: 9; 12; 84; 152, 79; 234, 5, 85.
 Osch: 237, 8, 40.
 Ossendrecht: 88.

Oudejaarsdag (Zingen
op): 211, 7.
Oudenbosch: 84; 207.
Overloon (Dooptont te):
229.
Overveld (Tienden van):
34, 5.
Oylputte: 5.

P

Peel- en Kempenland
(Classis v.): 209.
Pius IX (Paus): 177.
Poort (Hemelsche): 90.
Pottebakkers te B.-o.-Z.
en Oosterh.: 12.
Prinsenhage (Mertensen):
9; 10, 2.
Prinsenhage (Klok te):
36.
Prinsenhage (Tienden der
abdij Thorn te): 33.

R

Raad v. Financien:
152.
Raad- en Rekenkamer
v. h. Markiezaat: 80;
109; 237.
Raamsdonk: 152; 3.
Ramelsdonck (Pastoor
te): 140.
Ravestein: 229.
Rederijt: 5.
Renerus (Scholaster): 9.
Resolutiën der St.
Gen. over de kerk-
daken: 295.

Rheinberg: 186.
Rijsbergen: 63; 264.
Roosendaal: 206, 9, 20,
1, 3, 4, 36, 7.
Roosendaal (Moernering
te): 157,

S

Sagen (Noordbrab.): 63.
Sandvliet: 80.
Scerpenberg: 5.
Schelle: 155, 6.
Scheper (De brandende): 63.
Secretaris van B.-o.-Z.:
111.
Sevenborn (Klooster): 278.
Siardus (H.): 57.
Someran (Huwelijken te):
18.
Sonienbosch: 278.
Spanje (koning van): 170.
Sprang: 65, 6; 284.
Spranghse erve: 7; 145.
Sprundel: 9.
Steenbergen: 187.
Strijen (Nieuw-): 287.
Suydewijn-Cappel: 146.

T

Tasterscat: 5.
Theobaldus (St.): 224.
Tholen: 82; 287.
Thorn (Abdij van): 7; 8; 33.
Tongerloo (Abdij v.): 57;
209, 59, 62, 3, 5.
Triangel: 268.
Turfschipper v. Breda
(de): 24.

U

Uitdrukkingen en
zegswijzen: 272, 80, 93.
Ulvenhout: 280.

V

Vairlaersvoert: 5.
Varenschoot: 166; 228.
Vechel: (Klokkenopschr. te):
202.
Venray: 229; 30.
Venray (Vensters te): 134.
Verzen (Fransche): 47.
Verpachtcedullen: 145.
Vierlingsbeek: 229.
Vlaanderen (Staats-):
295, 6.
Vlijmen: 66, 7.
Volksmythologie: 168.
Volksvermaken: 211,
17.
Vucht: 58.

W

Waalre: 244.
Waalwijk: 57; 65, 6; 142,
3, 6, 73; 259, 84.
Waerenbergh: 267.

Waerschott: 291.
Walbeeck: 267.
Wambeeck: (het goed v.):
100.
Want (Protest v. d. schepen
de): 263.
Waspik: 233.
Wenceslaus (Hertog): 148.
Wersloete: 4.
Westdoren: 11.
Wijneghem: 266 of 56.
Willem V (prins): 20. N°. 20.
Woensel: 268.
Wolfskuhl (Huize): 186.
Wormtgrave: 5.
Wouw: 106, 9; 206, 21.
„ (Kasteel van): 97; 195.
„ (Kinderen geb. te): 101.
„ (Pastoor van): 101.
Wuestwezel: 11.

Z

Zingen op Oudejaars-
dag (het): 211, 7.
Zundert: (Voorvallen te
Groot-): 253, 61.
Zundert (Klein-): 262, 66.
Zwaluwe: 144, 52, 3.
Zwentibold (koning): 8.

